

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

Στα βάθη της Ανατολής, ανάμεσα σε σβησμένα ηφαίστεια και σε μαλακά πετρώματα,
ένας ιδιόμορφος τόπος. Άγονος, άδενδρος, άξυλος, αφιλόξενος.
Δύσκολο να τον προσεγγίσουμε σε μία διάλεξη ...

Γεωμορφολογία και ανθρωπογεωγραφία ενός ιδιόμορφου τόπου

Μία δίωρη εισαγωγική διάλεξη

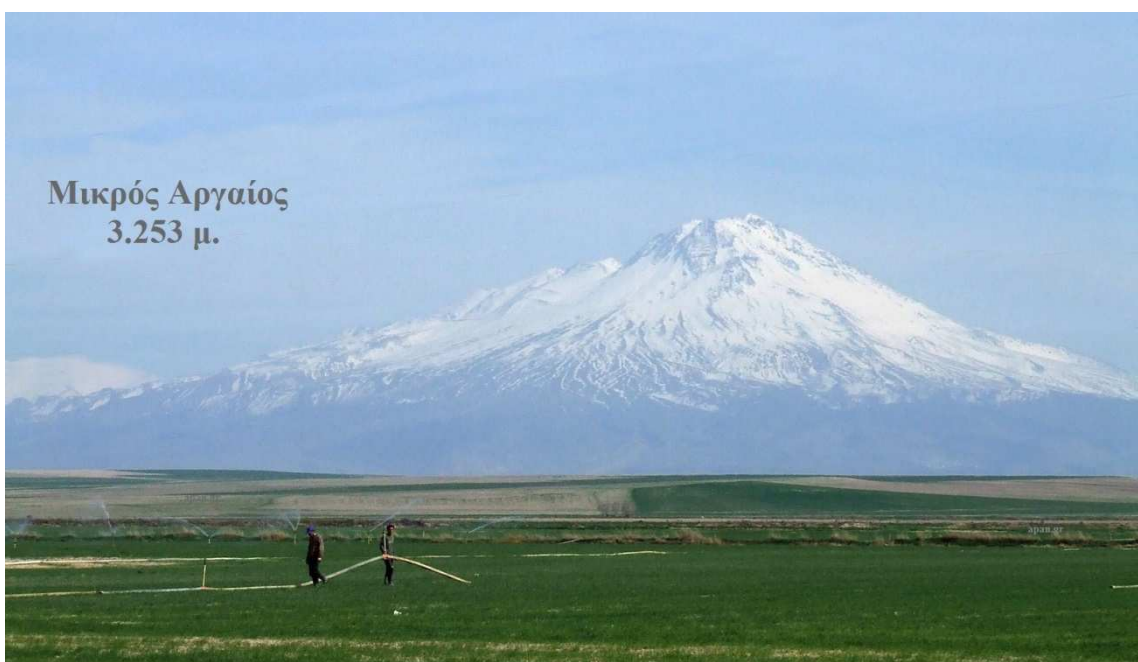
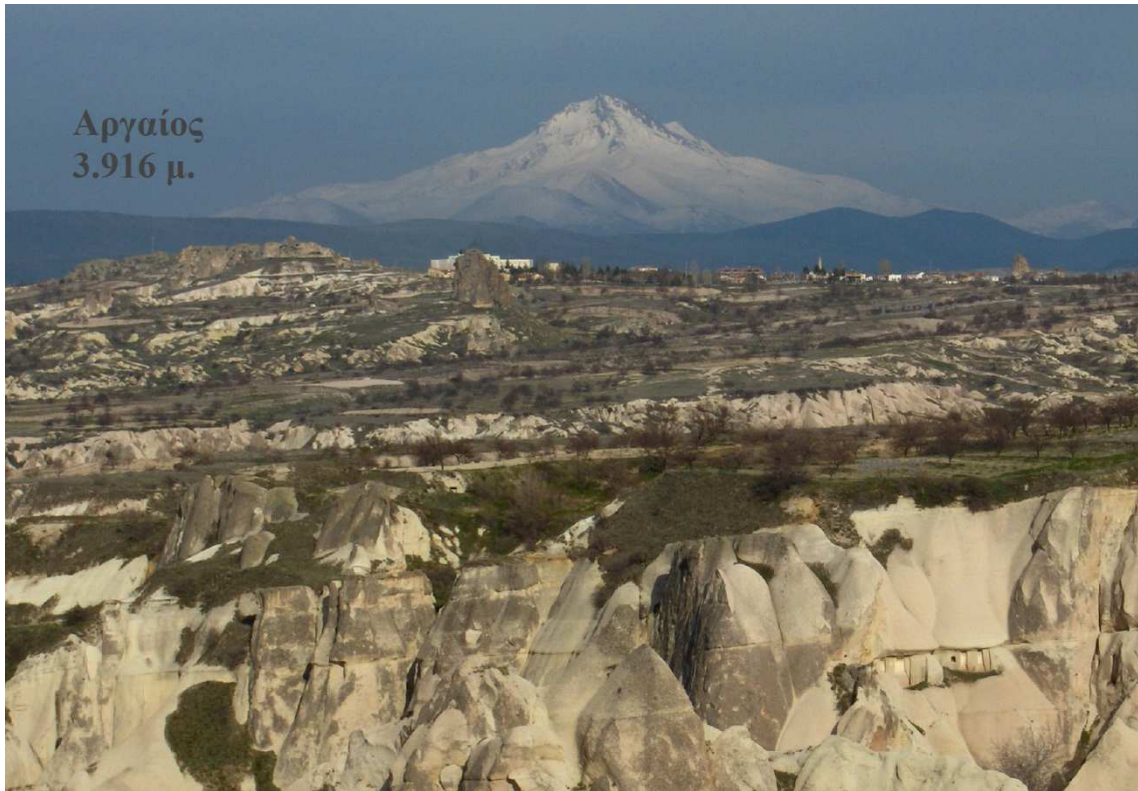
Ομιλήτρια η Μαριάννα Κορομηλά

Στα βόρεια της Ανατολίας, σε ένα οροπέδιο που το κρατούν στις πλάτες τους οι οροσειρές του Πόντου, στα βόρεια, τα όρη του Ταύρου, στα νότια, και ο τρομερός Αντίταυρος στα ανατολικά, εκτείνεται η Καππαδοκία. Στα δυτικά της, ανοίγεται η στέπα του Ικονίου που κατά τόπους έχει τα χαρακτηριστικά της ερήμου. Και η έρημος εναλλάσσεται με διακεκαυμένες ζώνες. Η Καισάρεια απέχει 850 χλμ από τη Σμύρνη. Αλλά το Αιγαίο είναι πάρα πολύ μακριά: στον αντίποδα του κόσμου της μικρασιατικής ενδοχώρας. Η δεύτερη μεγαλύτερη λίμνη της Τουρκίας, η λίμνη Τάττα / Tuz Gölü (π. 1.650 τετρ. χλμ), που χωρίζει το Καππαδοκικό Οροπέδιο από το Οροπέδιο της Άγκυρας, είναι μία από τις αλμυρότερες και ρηχότερες λίμνες στον κόσμο. Δεν υπάρχουν διέξοδοι για τα νερά: όταν αρχίζει η αφόρητη ζέστη, το νερό εξατμίζεται και μένει το παχύ στρώμα άλατος. Ως εκεί έφτασε ο ελληνικός στρατός, προελαύνοντας προς την Άγκυρα. Κι ήταν Αύγουστος. Άνδρα μέρη, απάνθρωπα, με πέτρες κοφτερές. Τα περπάτησαν οι Έλληνες φαντάροι στην υποχώρηση προς τη Σμύρνη, μετά την πανωλεθρία του 1922. Πολλοί έκαναν τη διαδρομή ανυπόδητοι. Άλλοι σύρθηκαν τραυματισμένοι. Το Αιγαίο είναι πολύ μακριά. Και η Μαύρη Θάλασσα. Και η Άσπρη Θάλασσα (η Μεσόγειος). Πρώτη φορά αντίκρισαν το πέλαγος οι Καππαδόκες το 1924, όταν από γηγενείς έγιναν Ανταλλάξιμοι και κατέβηκαν με τις βοϊδάμαξες στα μεσογειακά λιμάνια για να μαρκάρουν στα πλοία της Προσφυγιάς. Τρόμος μέγας. Δέος ανείπωτο. Κυρίως για τις γυναίκες, που φορούσαν ακόμα τα βυζαντινά τους ενδύματα κι είχαν για προίκα τα χαλιά και τα χρυσαφικά τους και για αρχοντιά τις μακριές τους πλεξούδες που έφταναν ως τα γόνατα.

Με χρώμα: οι 13 νομοί της Περιφέρειας Κεντρικής Ανατολίας. Κίτρινοι οι τέσσερις κατεξοχόν
καππαδοκικοί νομοί: Ν. Ακσαράι, Ν. Νέβσεχίρ, Ν. Νιγδής, Ν. Καισαρείας

Ο ποταμός Άλως / Kizil Irmak διαγράφει το βόρειο σύνορο της Καππαδοκίας. Τα δυο θεόρατα ηφαίστεια, ο Μεγάλος και ο Μικρός Αργαίος, διαγράφουν το σύνορό της προς τα νοτιοανατολικά και τα νοτιοδυτικά. Υψόμετρο: Ο Αργαίος / Erciyes Dađı, στα νότια της Καισάρειας / Κάισερι, 3.916 μ. Ο Μικρός Αργαίος / Hasan Dađı 3.253 μ. Ηφαίστειο με δύο κώνους (στα νότια του Νομού Άκσαράι προς τον Νομό Νίγδης). Τα προϊόντα από τις αρχαίες εκρήξεις και η συνεχής διάβρωση των ηφαιστειογενών πετρωμάτων διαμόρφωσαν αυτόν τον τόσο ιδιόμορφο εσωτερικό τόπο, ένα οροπέδιο σε υψόμετρο που ξεπερνάει τα χίλια μέτρα.

Κι όμως. Από την άγονη, άδενδρη, άξυλη κι αφιλόξενη Καππαδοκία, με τους φοβερούς χειμώνες και τα ανελέητα καλοκαίρια, περνάει ο κυριότερος δρόμος της Δυτικής Ασίας. Οι Ασσύριοι τον χάραξαν πριν από 4.000 χρόνια. Ο βασιλιάς Δαρειός οργάνωσε τους εκατόν δέκα σταθμούς για να αλλάζουν άλογα οι έφιπποι αγγελιοφόροι και να ανεφοδιάζονται όλοι όσοι ταξίδευαν από τις βασιλικές πόλεις των Αχαιμενιδών Περσών προς τις Σάρδεις και το Αιγαίο, ή αντίστροφα. Οι Ρωμαίοι τον ξανάφτιαξαν. Οι Βυζαντινοί τον χλιοπερπάτησαν, οργάνωσαν την άμυνα, φρούρησαν τις κλεισούρες, οχύρωσαν με βασάλτινα τείχη την πρωτεύουσα Καισάρεια –αυτή ήταν η μεγαλούπολη πάνω στον διηπειρωτικό δρόμο. Εδώ, συγκέντρωσε και εκπαίδευσε τον στρατό ο Ηράκλειος για την ηράκλεια εκστρατεία εναντίον των Σασανιδών Περσών, πριν από δεκαπέντε αιώνες. Οι Σελτζούκοι έχτισαν δεκάδες караβάν σαράγια κατά μήκος αυτού του δρόμου. Ένα κάθε 35-40 χλμ. Από την Καισάρεια πέρασε και ο Μάρκο Πόλο, πηγαίνοντας στα ασιατικά ενδότερα και θαύμασε «τα υπέροχα μεταξωτά και τα ωραιότερα χαλιά στον κόσμο, που τα κατασκευάζουν Έλληνες, Αρμένιοι και Τούρκοι». Άλλος βατός και οργανωμένος δρόμος προς τη Μέση Ανατολή δεν υπάρχει.

Ναός του αγίου Ιωάννη / Καρσί Κιλισέ, αγιογραφημένος το 1212/13. Ο άγιος Γεώργιος (φωτ ΓΚ, 2006). Η ιπποτρόφος Καππαδοκία προμήθευε τους ισχυρούς του κόσμου με γερά και γρήγορα άλογα

Πάντα στο κέντρο η Καππαδοκία. Και επί αιώνες στο σύνορο. Στις άκρες των ακρών. Κόσμος κλειστός, χωμένος στα θαλάμια που τα σκάλιζε στα μαλακά πετρώματα. Σιωπηλός, εσωτερικός, χωμένος στις υπόγειες πόλεις που τις κατασκεύαζε στα βάθη της γης, για να γλυτώσει από τον πάγο και τον καύσωνα, για να κρυφτεί από τους επιδρομείς, για να καταχωσιάσει τα πλούτη του. «Καταφύδια» έλεγαν οι Καππαδόκες τα υπόσκαφα. Σε τέτοια θαλάμια κατέφυγαν και οι χιλιάδες μοναχοί, όταν ήρθε η διαταγή από την Κωνσταντινούπολη να πάψει η λατρεία των εικόνων. Απομονωμένες κοιλάδες και άγρια φαράγγια έγιναν οι κρυψόνες όσων δεν έφυγαν τότε για τη Δύση.

Παντού πελώριοι σταυροί. Και ζωγραφίες παράξενες, άλλες από τις πρωτοχριστιανικές εμπειρίες, άλλες από τα Απόκρυφα Ευαγγέλια, κι άλλες από τις ζωροαστρικές μνήμες του δυισμού, όπου το καλό θα ανταμειφθεί και το κακό θα καταλήξει στο πυρ το εξώτερον. Όλα απλωμένα στα τοιχώματα των σπηλαίων, φυσικών ή τεχνητών, που έκλειναν από μέσα με μια μεγάλη μυλόπετρα. Επιγραφές ανορθόγραφες. Άγιοι που δεν τους έχουμε ξανακούσει.

Σόανδος, το δίδυμο φαράγγια στα ΝΔ του Νομού Καισαρείας με τα δεκάδες βυζαντινά μοναστηράκια και ναΐδρια. Εδώ: το βόρειο φαράγγι

Παραπέτασμα βράχων και εκατοντάδες κώνοι που διαβρώνονται. Λαξεμένα μοναστήρια και ασκηταριά, σπίτια, κελάρια, πατητήρια για το σταφύλι και στάβλοι, σχολεία και εκκλησίες, όλα υπόγεια. Κιβωτιόσχημες κατοικίες από πλιθιά. Στη μέση το «ταντούρι» για τη θέρμανση, για την παρασκευή του φαγητού. Και νεότερα αρχοντικά, πλουσιόσπιτα χτισμένα όταν φύσηξε ο μεταρρυθμιστικός άνεμος που εξελίχθηκε σε καταιγίδα.

ΧΡΙΣΤΕ ΒΟΗΘΕΙ

Κόσμος κλειστός, άλαλος, ταμπουρωμένος. Ψυχές επτασφράγιστες, όπως η ίδια η Καππαδοκία. Κανείς άλλος δεν μπορεί να καταλάβει ούτε τον τόπο, ούτε τους ανθρώπους του. Όπως εκείνη η χρυσή νεολαία των Αθηνών που υποδέχτηκε με πειράγματα και χοντράδες τον νεαρό Βασίλειο από την Καισάρεια. Βαριά προφορά, ξένες διατροφικές συνήθειες, παράξενα ρούχα, συμπεριφορά ολωσδιόλου ξένη. Και επιπλέον, ο Ανατολίτης ήταν και Χριστιανός. Το βαθύ θρησκευτικό αίσθημα ήταν αυτό που διατήρησε ζωντανή τη βυζαντινή φυσιογνωμία της καππαδοκικής Ρωμιοσύνης, τουρκόφωνης και ελληνόφωνης. Μόνον μέσα από το πνευματικό βίωμα μπορεί να προσεγγίσει κάποιος αυτόν τον τόπο. Μα η διαδικασία είναι δύσκολη, σχεδόν αδύνατη.

ΧΡΙΣΤΕ ΒΟΗΘΕΙ

Ο αλάλητος καημός ενός κόσμου πεισματικά χωμένου στον πιο μακρινό, στον πιο ιδιόμορφο, στον πιο μυστικό κόσμο της καθ' ημάς Ανατολής.

Κ Α Π Π Α Δ Ο Κ Ι Α

Η διάλεξη θα γίνει στο Πανόραμα το απόγευμα της Τετάρτης 23/9 (6.30-9.00) και θα επαναληφθεί το πρωί της Πέμπτης 24/9/2015 (11.00-13.30). Θα μοιραστούν Σημειώσεις. Παρακαλούμε εγγραφείτε εγκαίρως. Προτεραιότητα έχουν τα μέλη του Πανοράματος και οι συνδρομητές του Αρχείου (ΑΠΑΝ).

λίμνη Τάττα / Tuz Gölü
(π. 1.650 τετρ. χλμ)

Το υλικό της Καππαδοκίας ψηφιοποιείται και ανεβαίνει μέρα με τη μέρα στον Ιστότοπο του Αρχείου μας. Για να έχετε πρόσβαση στο σύνολο, μην παραλείπετε να βάζετε τον κωδικό σας. Η πλοήγηση στο Συνοδευτικό Υλικό κάθε Ταυτότητας (δηλαδή στους Χάρτες, στα Κείμενα, στις Φωτογραφίες, στη Βιβλιογραφία, στις Βιογραφίες, στο Εικονογραφικό Υλικό) είναι απαραίτητη: εκεί έχουμε τοποθετήσει τα πλούτη μας! Για παράδειγμα: έχουν ήδη ανέβει 11 παλαιές ραδιοφωνικές εκπομπές με θέμα την Καππαδοκία. Θα τις βρείτε όλες στο Οπτικοακουστικό Υλικό που συνοδεύει την Ταυτότητα Καππαδοκία, ενώ σε διάφορους καππαδοκικούς τόπους θα βρείτε τις επιμέρους θεματικές ενότητες της σειράς. Αλλά και στον Τόπο: Ανδρονίκι, χωριό της Καισάρειας, θα βρείτε Κείμενα και Εικονογραφικό Υλικό που εμπλουτίζουν την Ταυτότητα αυτού του μικρού τόπου, που έβγαλε σπουδαίους λόγιους, εξαιρετικούς χρυσοχόους, ξακουστές υφάντρες χαλιών και νοικοκυρές που δέχονταν παραγγελίες για παστουρμάδες. Καππαδοκία χωρίς παστουρμά δεν νοείται.

Όλο το υλικό είναι σχολιασμένο. Κάθε φωτ, κάθε βιβλίο, κάθε χάρτης, συνοδεύονται από πολλές, πάμπολλες πληροφορίες και σχόλια. Όλοι οι χάρτες είναι σε ψηλή ανάλυση. Πατώντας πάνω, μεγθύνεται ώστε να διαβάζεται και η παραμικρή λεπτομέρεια.

